

ВИДАВНИЦТВО ІМ. АНТОНА БОНЧЕВСКОГО.

В Старім і Новім краю.

**Образ з сучасного життя
в 4-ох відслонах.**

Написав Урманець.

1906

З друкарні „Свободи“, 209 Лінден ст., Скрентон, Па.

ВИДАВНИЦТВО ІМ. АНТОНА БОНЧЕВСКОГО.

В Старім і Новім краю.

**Образ з сучасного життя
в 4-ох відслонах.**

Написав Урманець.

1906

З друкарні „Свободи“, 209 Лінден ст., Скрантон, Па.

ОСОБИ:

Микола, съвідомий парубок.
Андрій
Андріїха
Іваниха
Мошко, шинкар, опісля сторник в Америці
Війт
Мартин, жидівский слуга
Газдиня
Михайло, газда
Василь
Олекса
Гринь
Стефан
Ілько, старший, чоловік
Михась, молодий хлопець }
Марійка, сестра газдинї, грінорка }
Полісмен }
Ганя, сирота, наречена Миколи }
Куми, Парубки, Жінки, Дівчата, Хлопці,
Діти, Музики.

Бордин'єри

Річ діє ся в Старім краю і в Америці.

Дія перша.

Площа перед коршмою, помежи деревами. Коршма з лівого боку і там при стіні уstawляє Мошко шинквас, а Мартин помогає йому.

Мошко: Ну Мартине, поспіши ся троха, незадовго ціле село до нас прийде, випроваджують до Америки Маколу, та Андрія, та Іванову жінку, що то єї чоловік тому два роки як виїхав до Америки.

Мартин (перестає робити): От і неоден еще поїде, коли в селі будуть такі дерипкіри як ти. І я поїхав би, але нема звідки, та нема з чим. Силу виробив, а з господарством моїм ти вже добре справив ся. Га, най тобі Бог заплатить за мою кривду.

Мошко: Ну, ну Мартинцю, ліпше не говори так много, бо то недобре, щесь готов заслабнути. От, скорше поуставляй лавки, людий що іно не видко. Ту лавку занеси там під стіну, ну, рушай ся скорше. А як хочеш іхати до Америки, то найми ся на службу до моого швагра на рік, то заробиш собі гроші на дорогу до

Америки. Будуть люди їхали, та і ти з ними поїдеш. Може бути що і я сам поїду, бо мені дуже кепсько іде інтерес, то поїдеш зі мною.

Мартин: Вже я до твого швагра за жадні гроши не піду, бо він злодій; він єще більший злодій від тебе. І так кажуть люди, що шандарі вже круться коло него. А і ти Мошку не без гріха, от утікай в Америку, поки ще цілий.

Мошко: Що ти дурний, що ти говориш, ти упився нині. Лішче не говори так багато, а занеси там лавку під стіну.

Мартин: Нащо там лавки, та най ту стойть. (Чіхрас ся).

Мопко: Ни, бодай тебе, дурний Мартин, неси там лавку, ну скоро, бо зараз поприходять, а єще треба позамітати.

Мартин: А най вже тебе. (Несе лавку, але так незручно, що перевертає нею Мошка).

Мошко: Ни, Мартине, чого ти сліпий, чи п'янний, вже тебе заступило, а бодай вже тобі повилазили ті сліпаки.

Мартин: А чорт тебе знає куда лазиш, чого пхаєш ся на дорогу?

Мошко: Гони, гони по мітлу, треба позамітати.

Мартин (ставить лавку під стіною, поволі обертає ся до Мошка). Го, го, го, що що не стало, ще замі-

тати, аби там вже не знати що, то таки в неділю не буду замітати.

Мошко: Ну, рухайся скорше, скорше. (Труче його).

Мартин: А не діждешся того, щоб я тобі в неділю корінну замітав. Вже і так мене всі кличуть жидівським чопихачем.

Мошко: Ни, що то е таке неділя. А в неділю можна їсти? Всю можна робити, як в неділю, так і в іншій день.

Мартин: А ти в твій шабас чи замітав би?

Мошко: Я, то вже щось іншого.

Мартин: То твоя жидівська віра ліпша як моя? А здохнеш перше, як я тобі буду в неділю замітати.

Мошко: Що здох? що здох? Здохай ти, а бись вже здох, тфу на тебе, чого смердиш у мене, забираї ся на всі вітри, марш від мене.

Мартин: Ей, жиде лук'вий, пявко собача, то ти мене тепер виганяеш, але коли я ґрунт мав, коли я хату мав, то ти наскакував коло мене.

Мошко: Що наскакував? як наскакував?

Мартин: Ей, не базікай Юдо, не базікай, бо як тя тілько раз (затискає пастуки). А через кого я зійшов на такого діда, га? через кого? Ох, мовчи, бо як тя раз тілько мацну (показує Йому пастуки), то певно, що тогді васмердиш ся.

Мошко: Що ти хочеш від мене, я тебе не знаю я тебе знаю як діда. Ти мені грозиш? Забити хочеш? Ти, ти, я зараз до пана війта. Що то е? Розбій? Крадіж?

Мартин (хапає за стільчик і прискакує до Мошка, котрый ховає ся за шинквас): Мовчи гадюко, бо тільки раз тебе потягну, то розліеш ся. Мовчи, мебні всьо едно, здохну я, але здохнеш і ти.

Мошко: Мартинцю, не губи, що хочеш зроблю, що хочеш дам, а не губи мене. Я так тілько жартував, а ти вже направду. Постав стільчик Мартинцю. Я так тілько жартував. Може напеш ся горівки?

Мартин (кидає стільчиком до землі): А сконав бити з твоєю горівкою.

(Входять парубки, а за ними музики.

Перший парубок: Так, Мартине, до жида тілько остро постав ся, то зараз уступогть.

Другий парубок: Чепи діт'яка зрідка, тай нашого Мошка. (Берє його за пейся). А дивіть ся, як скапрівів, не знати чи дотегнє до зими.

Мошко: Ай, ай, жартуйте собі здорові, та най вам на здорове вийде.

Третій парубок: То людска кривда йому боком вилізає.

Мошко: Аби я так здоров, нич нема гешефт у вас, прийде ся з голоду здихати.

Перший парубок: Бо циганиш, Мошку, то-

му люди не хочуть йти до тебе купувати.

Мошко: Аби я так здоров, як я циганю.
Вас там ліпше циганять в читальні, тай у вашій крамниці.

Другий парубок: О, брехеш, Мошку. Ти гадаеш, що на цигансьтві зробиш у нас маеток? О, ти дуже милиш ся. Треба взяти ся до роботи, працюй так як ми, то і з голоду так скоро не здохнеш.

Мошко: Жартуйте собі здорові, а з ким будете танцювати?

Третій парубок: Ну а з твоєю жінкою.

Мошко: Моя жінка вже стара, не годна.
Жартуйте собі здорові. Може напеге ся що?
Маю сьвіже пиво, таке як сметана.

Третій парубок (заглядає на право, звідки надходять дівчата): Ану, музики, заграйте, вже дівчата ідуть.

(На сцену вбігають чотири дівчата, парубки прискають до них, і в чвірку пускають ся в веселий танець. Музики грають живу коломийку).

(Входять газди і газдині і діти. Газдині і газди сідають на лавках. Мошко розносить поміж них пиво. Парубки з дівчатами танцюють дальше, відтак перестають і проходжують ся парами по площі. Заступ їх збільшують нові пари. З правого боку під деревом стоїть Микола і Ганя).

Ганя: Знаєш, Миколо, як би то так можна,
я би тебе зовсім не пустила. Чогось мені так

лячно. То так далеко до тої Америки, через море, корабель може втопити ся, якесь нещасте, не дай Боже... Я би того не пережила.

Микола: Бідному всегда вітер в очі. Що буду тутка робити? Я сирота, тай ти сирота, ні в мене нема нічого, ні в тебе, поберемо ся, тай хіба іти на службу даліше, тай так вік змарнувати. А хто знає, може як раз Пан-Біг допоможе, що там за морем щось знайде ся для мене. Побуду там якийсь час, рік, два, зложу пару центів, тай верну назад.

Ганя: Ох, як о тім подумаю, то аж за серце мене стискає. (Обіймає його за шию, голову опирає їому на груди). Ти там поїдеш, станеш паном, заробиш грошей, ти собі там красшу знайдеш, забудеш за твою Ганю, що тут плаче за тобою. (Отирає з очей слізки).

Микола: Хибаж не встидно тобі таке говорити, Ганю, хибаж ти мене не знаєш? Заспокійся, не плач, не будь дитина, візви Бога на поміч, а він допоможе перебути тяжкі хвилі. А потому я верау з Америки з заробленими грішми, куплю ґрунт, поберемо ся, та в ласці божій заживемо життя.

Ганя: А все-ж таки я би воліла, аби ти зовсім не іхав.

Микола: Вже видко така божа воля. Йіхати вже я поїду. Маю надію в серці, що не даром

поїду, а як приїду до Америки, то зараз до тебе напишу, а і ти мені скоро відписуй. (Говорить дальше по тихо).

(На сцену входить війт).

Мошко (вибігає напроти него). Ни, музики, залійте для пана вуйці, ану, ану.

Війт: Нич не грати, хто позволив на музику?

Мошко: Що напете ся, пане вуйці? жаруйте собі здорові.

Війт: Я питую ся, хто вам позволив на музику?

Перший парубок: Та ми випроваджуємо напих, що їдуть до Америки, та при тій оказії...

Мошко (прибігає з квартюю пива): Ни, пане вуйці, вам вже певно горло засохло. (Подав йому пиво). Жаруйте собі здорові.

Війт (пє): Ну, та най вже музики грають, але не довго; аби мені жадної бійки не було.

Перший парубок: Та ми, пане начальнику, нічого пити не будемо...

Мошко (на боці): А здохнись, свиня.

Перший парубок: ...то і бійки між нами не буде. Ми були би урядили те прашане в читальні, але она ще не готова, як самі знаєте, а другого такого місця нігде нема, тому ми тут прийшли.

(Входить Андрій з жінкою).

Андрій: Ну, дивіть ся, добрі люди, що то за дурна баба, каже: не іди Андрію, бо я тебе вже не побачу. Та на чім липту ся? В тій кучі?

Андріїха: Ой, тай був і у нас достаток, була хата, було поле, але як ти знюхав ся з Мошком...

Мошко (перебиває): Що з Мошком? що з Мошком?

Андріїха (не звертає на слова Мошка жадної уваги): ...так всю поволи минуло ся. Але дітий у нас нема, а руки здорові, возьмім ся до праці на тім що є, ти перестать пити, то і їхати тобі не треба.

Адрій: Іди, дурна бабо, іди, я заплатив шіфкарту, і тепер мавби не їхати. Чи бачив хто на сьвіті таку дурну бабу? Мошку, гей, Мошку, дай но мені ще на остаток горівки!

Мошко: Зараз, зараз, мої любі. (Подає).

Андріїха: Ось що тебе губить, та горівка проклята. Не знати чи і в Гамериці вона є. Ох, бо вона тобі вже там догодить.

Андрій: Мовчи дурна бабо, бо ще на останку таке вистрою, що будеш мала памятку на ціле жите.

Андріїха: Андрію, та-ж я не зі злого серця, мені жалко за тобою, що мене кидаеш, може

там що злого, не дай Боже, тобі стане ся, яке нещасте, хто тебе догляне поміж чужими, хто розважить? А зі мною що тут буде, хто подбає за мене, бідну сироту. (Плаче).

Перша жінка: Не плачте, кумонько. Пан-Біг добрий, він заведе щасливо вашого чоловіка, не плачте, не плачте.

(Жінки беруть її поміж себе і потішують).

Іваниха (входить з другими жінками, нескладно пере-брана по панськи): Простіть мені, кумоньки, коли вам лихе слівце сказала, простіть, коли вас очі образили, простіть, коли що позичила та не від-дала.

Друга жінка: Ах, кумонько, ми тобі всю прощаємо, і ти нам прости.

Другі жінки: Аякже, аякже.

Третя жінка: Най тебе Пан-Біг веде до чо-ловіка, най вас ущаливить діточками та на новій землі. А за нас не забувайте. А возь-міть, кумонько, грудку та рідної землиці на гру-ди, та лекшہ буде жити на чужині.

Другі жінки: Аякже, аякже.

Перша жінка (оглядає її): Та якось того, ку-монько, панське вбрання дуже нескладно на вас лежить.

Іваниха: Ах, кумонько, мені аж стидно, що я того надягнула, але Іван писав, щоби пере-брати ся, тай я перебрала ся.

Перша жінка: Якось tota хустина не так як треба.

Мошко: Що, що таке? Я закличу свої Сурки, она вам поможе.

Іваниха: То закличте, Мошку.

Мошко: О, я і забув, що мої Сурки лежить. Лішче ви ідіть до коршми, то она там вам порадить. Она знає, як то по панське убирати.

(Перша жінка і Іваниха відходять. — На сцені поділилися на групи, іде веселий гамір і съпіви, під час котрьх війт веде хором.)

Андрій: Та то вже хиба нам пора на колію. А де Микола?

Перший парубок: Онтам з Ганею.

Андрій: Миколо, Миколо.

Микола: Зараз, зараз. (До Гані): Не плач, дівчино, а коли тяжко на сердцю, помоли ся до Бога, а він зішле цільгу. (Пригортас єї і довго тримає в обіймах): Ах Ганю, Ганю.

(Микола прилучає ся до гуртка, і Ганя поволи, отираючи слези, прилучає ся до дівчат).

Микола: Пора вже нам в дорогу. Бувайте здорові братя, та сестри, та не споминайте нас лихим словом.

(Всі окружують емігрантів, щоб з ними попрощати ся).

Всі: Нехай Пан-Біг має вас в своїй опіці.

Микола: А ми вам желаемо також здоровля, та щастя. Жийте в згоді та єдності. Жаль ме-

ні вас кидати, жаль мені нашої читальні, що так гарно розвиває ся. Але я маю надію в Божі, що она дальше буде розвивати ся. А коли верну за рік, чи за два, вже певно застану будинок готовий, і всіх з нашого села членами читальні. На тебе, Стефане, я лишаю тоту читальню, дбай про неї так, як я дбав, а она багато принесе користі нашему народові. Чув я, що там в Америці є також руска газета, та рускі книжочки, то я вам їх запшлю. А тепер оставайте всі з Богом в здоровлю.

Перший парубок: А тепер хлопці засьпіваймо Миколі тоту пісню, що він нас навчив „Який то вітер шумно грає“.

(Всі сльпівають).

Андрійка: Бувай здоров Андрію, а не забуй за мене, памятай на мене, ох, памятай, памятай. (Плаче).

(Входить Іваніха в першою жінкою).

Друга жінка (до Іваніхи): Кумонько наша, кумонько, кидаєте нас, не буде з ким поговорити, порадити ся.

(Жінки цілують ся з Іваніхою і плачуть).

Перша дівчинка (до Іваніхи): А коли повернете, то привезіть пригістника.

Іваніха: Привезу, привезу, обарінка.

Друга дівчинка: А мені?

Іваніха: А тобі на фартушок.

Третя дівчинка: А мені?

Іваниха: А тобі перстень.

Перший хлопець: А мені?

Іваниха: Тобі, синонъку, привезу булку.

Другий хлопець: А мені привезіть чоботи з підковами.

Іваниха: Привезу, синонъку, привезу.

Другий хлопець: А не забудьте, ви вже не раз мені сбіцяли, а все забули.

Іваниха: Вже тепер не забуду, певно не забуду.

(Всі цілують ся, обнимаютъ ся і плачуть).

Вйт: Тъфу на вас, і мені старому плакати ся хоче. (Отирає рукавами очі).

Мартин: Тай за мене там не забутте.

Мошко (на самім передї, халатом отирає очі): Ах, мені так серце болить, як би ми Сурка здохла, або корова вмерло. Ни, так новоли віїжджаєте, а з ким я лишу ся? кому буду продавати?

Мартин: Не жури ся, Мошку, я лишу ся з тобою.

Мошко: Я би волів, щоби ти забирав ся, як має їхати такий чесний газда Андрій. Ай вай, ай вай, мені так серце телепає ся. А гіт юр, а гіт юр, а шварце юр.

(Музика грає, всі розпрощують ся, емігранти беруть свої пакунки на плечі і збирають ся до відходу.)

Завіса спадає. Конець першої дїї.

Дія друга.

Річ діє ся в Америці, в хаті Русина-емігранта. Обстановка хатна: стіл, лавки, крісла. На право двері до кухні, на ліво до другої кімнати.

(Гринь та Стефан сидять за столом і п'ють пиво. Перед ними на столі стоїть кілька фляшок порожніх і кілька повних.

Оба вже трохи підхмелені.

Гринь: Псякров, той Айриш бас сквітував мене з роботи. А чорти би його взяли.

Стефан: Та чому сквітував?

Гринь: Ет, вчера не пішов я до роботи, бо в неділю трохи забавив ся, ну а він мене за то нині сквітував.

Стефан: То псякрев зле санавагон, тепер страх тяжко за роботов. А при твердім углю тепер страйк, і весь нарід тепер тут до нас суне.

Гринь: На, пий, санавагон (наливає йому до склянки), а як би я хотів, тоби дістав роботу при зелізі, два талари, але там дуже пече, непійду.

Стефан: Сей, Джодж, маеш що закурити?

Гринь: Та десь е. (Подає йому тютюн).

Стефан (крутить папіроса і курить).

Гринь: Сей, Штіф, а зроби і мені, бо дуже руки трясуть ся. Санавагон, слабу маю голову.

Стефан (робить йому папіроса і подає): Я вже муши ути, може ще де розвідаю яку роботу для себе.

Гринь: Та докіньчи бодай пиво (Стефан п'є пиво, кривить ся і далеко сплювуює). А може де і для мене знайдеш яку легку роботу.

Стефан: Олрайт, як знайду, то тобі дам знати. Гут бай! (виходить).

Гринь: Гут бай! (наливає до склянки і кричить:) Газдине, газдине, а ходіть но сюда.

Газдиня (входить з правого боку): Ти чого хочеш?

Гринь: А напийте ся зі мною пива.

Газдиня: Іди спати, бо вже заляв собі голову. Зараз поприходять з діпа краини зі Старого краю, жінка Джана, тай ще двох хлопів.

Гринь: Нате, пийте газдине (подає єй склянку пива). А де ваша сестра?

Газдиня: Ще не прийшла з роботи. Слухай, Джодж, я твого пива не буду пити, і ти вже раз перестань запивати ся. Я не хочу піянки в моїй хаті, забері собі геть того пиво.

Олекса (входить з правого боку з роботи): Гало, Джодж, а ти що, не при роботі? Сквітували? То вже котрий раз?

Гринь (вже добре п'яний): Санавагон.

Олекса: Ей, мой, як би ти закинув вже раз
того пиво, було би далеко ліпше і тобі і нам.

Гринь: Я за свої гроші, санавагон (пє).

Газдиня: Та вже би ви йому щось сказали,
я не хочу піятики в своїй хаті. На цілу хату
ніхто не пе, лиш він оден, і єще собі других
таких як він поспроваджує, і публіку роблять
з хати.

Гринь (опер голову на стіл і засипляє).

Олекса: Заберіть того газдина зі стола.

(Газдиня забирає флашки і стирає стіл).

Олекса (будить Гриня, потрясаючи його за рама):
Іди положи ся на ліжко.

Гринь: Не руш, санавагон.

Олекса: А чорти би тебе побрали з такими
п'яницями. Дайте мені газдине води вмити ся.
(Газдиня подає миску з водою, Олекса мисє ся. — Входить з
правого боку Василь, Микола, Андрій і Іваніха, всі з пакунками).

Василь: Краяни приїхали.

Олекса (обтирає рушником лиц): А, як ся маєте?
Ви тепер приїхали? Просто зі шифи?

Андрій: А так, а най-то чорти пірвуть, таку
дорогу. Як би я був знат, що така біда, був
би ніколи не їхав. Вже думав я, що ніколи не
доїду.

Газдиня: Розгостійтесь ся, прошу, сідайте, пакунки
ваші зложіть ту, потому упорядкуємо.

Ви певно голодні, так з дороги, ніч теплого не їли. (до Іванихи) То ви певно жінка Івана? Ох, тож то виглядав він вас, але щож, мусів іти до роботи, бо ту не так як в краю, ту як раз не підеш, то потому наженуть. А то буде тішити ся. Він десь вже незадовго прийде з роботи. Розгостітися так як у себе дома, а я пійду скоренько вечеру прилагоджу.

Іваниха: Та не журіть ся нами, ми вже якось дамо собі тут раду, але там на тій шіфі то страх було тяжко.

Олекса: Ідіть, ідіть газдине, та прилагодіть вечеру.

Газдиня (виходить до кухні).

Олекса: Ви як бачу не з Горлиць, правда? Що Іван з Поділя, то я знаю, але з відки ви, то не можу догадати ся.

Микола: Та ми всі з одного села. Якось страшна меві tota Америка на перший раз видає ся. Чоловік чує ся такий чужий, не знаю, як то дальше буде. Був я вже і по великих містах, але такого страшного руху як тут єщє ніколи не бачив. А як тепер з роботою, чи тяжко дістати?

Василь: Ти ще завтра до роботи не підеш, треба пару день відпочати, а потому я тебе возьму з собою, може там дістанеш, платять та-

ляра і пів. Тілько мусиш собі купити убране до роботи.

Олекса: Убраня еще не купуй, я тобі по жичу свое старе, лиш черевики возьмеш собі зі склепу. Та впрочім еще час о тім говорити.

Андрій: А мені не говоріть еще за роботу, я зі дві неділі мушу відпочивати, аби мав силу. О, нічого з мене не лишило ся по тій дозі.

Газдиня (входить з кухні): Ваш чоловік глядав для вас за хатою, але еще не знайшов. Заки знайдете, то можете у мене перебувати.

Іваниха: А де ваш чоловік?

Газдиня: О, він робить на ніч, вже пішов до роботи.

(Шарубки говорять по тихо на боці, а жінки голосно).

Іваниха: Ох, мені чогось так страшно, чогось так лякаю ся, через цілу дорогу плакала. Не знаю, як я тут буду жити?

Газдиня: Ог, не журіть ся, якось Пан Біг допоможе; мені еще страшніше було, як я приїхала, вже три роки тому. І то я приїхала дівчиною, без нікого, сама одна, але якось дала собі раду, і Богу дякувати, маю не зле жите.

Іваниха: А деж Іван, що його так довго нема?

Газдиня: Він часом приходить о шестій годині, а часом і пізніше, після того як там роботу скінчать.

Гринь (весь час спав на столі, а тепер підносить за-спану голову): А де мое пиво? санавагон.

(Всі обертають ся до него).

Олекса: Та встидав бись ся людий, що іно поприїздили з краю. Що собі про тебе подумають?

Гринь: Санавагон, де мое пиво? Сей, Штіф, маеш що закурити?

Олекса: Ту Шгіфа нема, іди положи ся спати, не роби з себе публіки перед чужими людьми.

Гринь: Санавагон, ґрінор, марш з моєї хати. Я вже старий Американець, я знаю що я роблю. Ту е фрі контрі, мене ґрінори не будуть учити. Санавагон.

Газдиня: Не зважайте на него, він п'яний.

Олекса: От видите, що то е Америка, можна тут заробити пару ценгів, але як чоловік не має характеру, то от що з него буде.

Микола: Ох, то паскудно, та горівка то справді кара Божа, і в Америці чоловік від неї не свободний.

Василь: Пьють люди в Старім краю, то правда, але тут еще сто раз більше пьють, бо мають за що.

Гринь (через сон): Санавагон, Штіф, дай на цигаро. Ґрінор хоче мене розуму учити.

Микола: Що то значить ґрінор?

Олекса: А то так називають тих, що то недавно приїхали зі Старого краю, та ще не знають американських звичаїв.

Гринь: Санавагон, Штіф.

Андрій: А що то таке є савагон, чи як там.

Василь: А то якесь таке паскудне слово, що то Айріпі кленуть. Я не знаю докладно, що оно значить. Ти не знаєш, Олекса?

Олекса: Я не знаю, але хтось мені також говорив, що то дуже паскудне слово.

Михайло (входить змішаний і затревожений): Ой, ой, непчасте стало ся, ой, ой.

Всі: (застрашені обступають його) : Що таке? Що таке стало ся?

Михайло: Ой, непчасте, непчасте страшне.

Газдиня: Говори виразно, Майк, що стало ся, з ким?

Михайло: Ой, Джана убило, ой, ой.

Іваниха: Якого Джана.

Газдиня: Що ти кажеш? Його жінка що йно приїхала.

Іваниха: Івана? Мого мужа?

Михайло: Ой непласні ви, непласні. Линва вхопила його під коло, на наших очах, аві піknув, на мязгу його розтерло.

Іваниха: Ой, ой, ой, що ви кажете. люди добрі? Отом сї приїхала. Ой, нема моого Івана, навіть очи мої його не оглянули, а я сама на

чужині, сама однієюка. Люди добрі, робіть що, ратуйте, де він? Де він лежить? Зведіть мене до него. Боже, Боже мій, ой, ой, ой (плаче, погинає ся).

Газдиня: Успокійте ся, Пан Біг з вами, та ми свої, ви не між чужими, успокійте ся. Ото раз неплаче.

Гринь: Санавагон, Штіф, дай на цигаро.

Олекса (розв'язений): Таке неплаче, а та худоба буде тут ревіти. Марш там дурню (хапає його за ковнір, витягає з за стола і викидає за двері).

Гринь: Містер бас екскюз мі, містер бас екскюз мі.

Микола: Як же ж то стало ся? Як його та машина вхопила?

Михайло: Вже ми мали йти до дому, вже віддавали ми роботу нічним робітникам, а Іван так тішив ся, десь там, каже, жінка вже приїхала, а може нині вночі приїде, аж там при машині щось попсувало ся. Я кажу до него, так як би я прочував, що неплаче буде, кажу, най перше застановлять машину, ліпше заждати пару хвилин. А він каже, а чи то першина мені, ніколи не застановляв машини на таку дурнечку, аж нині буду, тому що не маю часу. Ледви вимовив ті слова, аж тут нагло зловив його пояс через половину, кинув під колесо, і розтерло його на кусники, кісточки цілої нема.

Я наробив крику, бо то стало ся таки на моїх очах, зараз застановили машину, але що там.

Василь: Тото неуважному, машина сліпа, она не буде на чоловіка уважати.

Андрій: Йой, я сейчас вертаю до дому, я ту не лишу ся, робіть що хочете, я вертаю до дому. Піхотов піду, а ту не ліпшу ся.

Микола: Дурний, та через море піхотов не підеш.

Василь: Та то вже не так кожного юбиває, хто є осторожний, пильнує ся, тому ціле житєнич не стане ся.

Іваниха: Матінко Божа, люди добрі, порадьте що робити. Ото я собі приїхала. Не дармо то нас з музиков випроваджали з села.

Олекса: Не побивайте ся так дуже, Пан-Біг ласкав. Іван був чесний чоловік, дбав про родину, він не лишив вас без нічого. Іван, я знаю, належав до „Руского Народного Союза“ і ви дістанете звідтам тисячу доларів посмертного, а трохи грошей має в касі, ви то всьо дістанете. Може ще що компанія дастъ. Він належав також до нашого братства, і братство справить йому похорон.

Василь: Нещасте се велике, то правда, але Бог ласкав, така вже його воля, вашому чоловікови смерть, а вам гроші.

Іваниха: Ах, Боже, Боже, воліла би я тих

гроший ніколи нє бачити, волїла я сухий хліб гризти, тай не дожити такого нещастя. Що ме-ві по гротах, коли мого Івана нема. Два роки його не бачила, за море їхала за ним, і ту його не побачила. Ой, головонько моя бідна, що я тепер сама пічну, сирота на чужій зем лиці. (Плаче).

Микола: Успокійте ся, успокійте ся Іванихо, така вже воля Божа, тепер вже і плач не поможе.

Іваниха: Та мої очи навіть його не оглянули живого, та я за ним аж за море їхала. Вже би не такий був жаль, як би я була в Старім краю, але я за ним аж ту приїхала, а його нема, нема вже мого Івана, ой матінко моя рідна.

Михайло: Олексо, ви вже, будьте ласка, займіть ся похороном Івана, ви знаете куда пійти, як що, ви то ліпше зробите від мене.

Олекса: Та треба би щось робити. Пійдемо найперше до ксьондза. Зберіть ся та пійдемо, ви Іванихо тай ти Миколо.

Іваниха: Ото я си приїхала, головонько моя бідна.

Завіса спадає. Конець другої дії.

Дія трета.

Та сама хата і обстанова, що в другій дії. Микола і трох хлопів сидять на лавці і замикають книжки.

Микола: Ну, вже буде досить на нині твої науки. Вже би час пійти до читальні. Я думаю, що вже не много вам бракує, щобисьте уміли добре читати і писати.

Ілько: Де я коли Миколо думав, що научуся читати та писати. Вже читане іде досить гладко, тільки писане не іде так складно, бо рука за тяжка, трясе ся від роботи. Але то нічого, вже вчера написав я сам перше письмо до дому. Ні, таки я ніколи був би не повірив, що научуся колись, на старі літа, читати та писати в Америці.

Михась: Або я, в краю ходив троха до школи, але не научив ся і нумеру пізнавати. Такі то ті наші польські школи.

Ілько: Та що тобі, ти ще молодий хлопець, але я, диви, вже голова сивіє. Миколо, Миколо, за дві річі я тобі вдячний, і не забуду того ніколи, до самої смерти. Перше, що научив ся

читати та писати, а друге, що перестав пити. Не пив я там так багато і перше, але таки часом, як зайдов в компанію, то неодин тяжко запрацьований долярик перейшов в чужу кишеню за нінащо.

Микола: Се мій обовязок, мені би було стідно, що мешкаємо під одним дахом, а я вас не научив читати ні писати. А ви о тім памятайте, що те, що я для вас зробив, те зробіть ви і для других. І я не в школі научив ся читати та писати, аж доперва при войску научив мене один жовнір. Я йому хотів за се заплатити, а він сказав до мене: за заплату маеш двох неписьменних научити. А я йому прирік, що не двох, але двайцятьок научу. Тепер, як ви скінчите науку, то вже буде вісімнайцьох таких, що від мене научили ся читати і писати. Ну, але пійдемо вже до читальні. Видите, як то гарно, і на чужині ми і тримаємо ся якось куши. І церков свою маємо, кращу ще як в Старім краю, і читальню свою маємо з рускими книжками. ну а тепер і галю маємо на театр.

Газдіня (входить з кухні): Миколо, я і забула, почтар приніс вам вчера пополудни газету і лист зі Старого краю (подає і виходить).

Микола: Зі Старого краю? (роздирає коверту)

Ілько: То ми, Миколо, пійдемо на перед, а ти там зараз прийдеш.

Микола: Добре, добре, я там зараз прийду, тілько лист перечитаю. А возьміть зі собою газету, що привела зі Старого краю (подає Ількови газету, і они всі три виходять). Се від Гані лист. Мій Боже (читає). „Мій найдорожчий Миколо. Вже півтора року як ти поїхав від нас, вже тільки часу я тебе не бачила. Так тужно мому сердю, страх тужно“. (До себе: А мені ніби то не жаль за нею). „Приїзди вже, Миколо, приїзди, голубе мій коханий. Мені аж стидно перед самою собою, що таке пишу, тай не годна вже далі про себе писати, бо слози заливають мені очі. А у нас, Миколо, багато нового. Стефан тобі певно вже написав, що читальня вибудована, така красна, з великою таблицею на переді, з золотими буквами: „Читальня Просвіти“. Така наша читальня гарна як церков. У нас тепер дуже великий рух по цілім краю. Русини боряться за своє право, а Поляки не допускають. У нашім селі було два віча, народу була тьма-тьменна, геть з цілої околиці. Десять чула я, що коло Бучача військо стріляло до Русинів, за те що домагаються ся волі, кількох мали зестрілити. Та ти то всюдало лішне вичитаеш в газетах, я так не годна докладно всього списати. Ага, знаєш, Іваніха вже віддала ся, вийшла за Костя. Поплакала, поплакала за Іваном, та звичайно, живий живе гадає. Ти знаєш Костя? Він тихий,

спокійний чоловік. Она дістала гарні гроші за Івана, трохи він мав свого, та будуть собі гарно жили. Миколо, на милість Божу, що таке діє ся з Андрійом, та же його жінка з голоду завмирає. Вже півтора року як поїхав, ані не дав знати про себе, ані еї цента не прислав. Скажи йому, най має Бога в серцю. Она хоче всю попротати та іхати за ним до Америки. Так дораджують її люди в селі. Кажуть тебе всі поздоровити і всі тебе очидаємо, аби сь приїхав як найскорше. Памятай за мене, бо я за тебе ніколи не забуду.“ — Бідна дівчина, ще мусить трохи почекати, ще пів року. Вже має дещо призбираних грошей, але того ще за мало, щоби вертати. Але той Андрій, гірка моя година з тим Андрійом, розпив ся, як не знаєти що.

(Входить Андрій, Стефан і Гринь, всі вже нетверезі).

Андрій (до Грина): Ну, деж того пиво?

Гринь: Чекай, зараз принесу. (Виходить і приносить кілька фляшок пива).

Микола: Та чи не ліпше би то пійти до читальні та перечитати газету, почути що в Старицім краю діє ся, або щось розумного поучиги ся, а ви тут запиваєте ся, і ти Андрію з ними. Не встид вам? І гроші тратите і здоровле занапашуєте.

Гринь: То не за твої гроші, і тобі вара від

нас. Штіф, витягни гармонію, заграй. (Наливає склянки і подає їм). На, пийте.

Микола: Андрію, ходи ту, щось тобі скажу.

Андрій (приступає до нього): Чого хочеш?

Микола: Андрію, що ти робиш з собою? Чому ти не дбаєш за жінку? Вже півтора року як ти в Америці, мав есь добру роботу, а ти до жінки і слова не написав, чи здоров, що з тобою чувати.

(Стефан витягає гармонію і зачинає по тихо грати).

Микола: Хто то видів таке робити? Памятай, щоб ти до неї написав та післав єї грошей, бо она з голоду завмирає.

Андрій: Ну, ну, вже ти не бій ся, я до неї напишу.

Микола: А не відкладай на потому, але зараз ниві напиши. (Відходить).

Андрій: Аякже, будеш ти мене видів, і она, як свое ухо побачиге.

Гринь: Що той учений тобі наказував?

Андрій: Ет, дурне. (Бере склянку з пивом, штуркає ся з другим тай пе). Заграй Штіф, бо я чогось дуже недобрий.

(Стефан грає, они йому присьпівують і попивають пиво).

Гринь: Сей, Андро, ми зі Штіфом підемо до Гната, підеш і ти з нами?

Андрій: Ідіть собі, я не піду. Щось мене трохи голова болить.

(Гринь і Стефан беруть гармонію і виходять).

Андрій (через двері на ліво): Мері, Мері, ходи но сюди, ту нема нікого, я сам, всі порозходилися.

Марійка (входить): Ну, чого хочеш?

Андрій: Та чогось така загнівана? (Бере єї за руку). Мері, та вже скажи раз своє остатче слово, так, або ні, чп вийдеш за мене, чи ні? Мері.

Марійка: Ет, відчепи ся від мене, чи я знаю? Аво, люди кажуть, що ти маеш жінку в Старім краю.

Андрій: Хто тобі говорив?

Марійка: Хто меві говорив? А сестра мені казала.

Андрій: То неправда, Мері, як би я мав жінку, то я би не хотів з тобою женити ся. Я знаю, чому твоя сестра так на мене говорить, она хоче тебе видати за Шгіфа, тому тебе бунтує проти мене. Але ти сестрі нич не говори, ми поїдемо до другого стейту, я там маю країнів, тай там возьмемо шлюб. Поїдеш зі мною, Мері? Але так, аби ніхто о тім не знав. У мене є зароблені гроші, тай будемо собі обое по паньски жити. Поїдеш, Мері?

Марійка: Та чи я знаю? Я чогось дуже

бою ся. А чому то кажуть люди, що ти жона-
тий?

Андрій: Не слухай, Мері, то неправда, то
той Микола розпустив на мене таку брехню.
Він еще зі Старого краю має до мене злість, бо
я побив його раз на улици, на забаві. Не вір,
Мері, Миколі, нікому не вір, они мене не лю-
блять, бо я їм все правду в очі кажу, тому
они на мене сіють такі брехні. Любиш мене
Мері? Підеш за мене, Мері? (Обіймає єї). Поці-
луй мене, Мері, еще раз. (На порозі хати стає Ан-
дріїха в пакунком з дороги, а за нею Мошко). Ти, Мері,
будеш моя жінка, а я твій чоловік, я тебе буду
шанувати, я тебе ніколи і пальцьом не штур-
кну, будем собі жити по панськи, не так, як
они тут живуть. Поцілуй мене, Мері, еще раз,
еще раз, так, так довго, так дуже довго. (Они
обое вістають в обіймах довший час).

Мошко (штурхає Андріїху під бік): Слухайте,
Андріїхо, та чи то не ваш чоловік?

Андріїха: Здурівесь, Мошку?

(Обое приглядають ся уважно).

Андріїха (з криком): А бійте ся Бога, люди
добрі, таж то мій Андрій. (Прискаує до них і роз-
риває їх обое). Андрію, та чи ти сказив ся? Та
ти забув, що ти маєш жінку?

Андрій (з роспокою): Йой, моя жінка.

Марійка (сплескує в долоні): Матінко моя, Андрія жінка.

Мошко (киває головою і затирає руки): Ай вай, що то буде, ай вай.

Андріїха: А ти злодію плюгавий, люди добри, я пишу до него лист за листом, а він ані навіть не відозве ся, ти злодію, він з дівчатами обіймає ся, женити ся хоче. А ти псявіро, то ти так за жінку памятаеш? (Бе його по карку, та по голові, а він схилив голову і нічого не відзиває ся).

Андріїха (до Марійки): А ти що за одна, що собі з жонатим чоловіком заходиш? Я його жінка, я маю право до него, а дивіть ся, яка захляпана пані. (Марійка хоче говорити). Мовчи, бо ті розідру писок від уха до уха, ти остатня якась. Заходити собі з жонатим чоловіком?

Марійка (з плачем): Та я не знала, що Андрій має жінку, він так мене оббрікував, я йому не хотіла вірити.

Мошко: Ай вай, ай вай, а то кумедія.

Андріїха: Ти потворо, ти собако, ти чортє поганий, то ти так дбав за свою шлюбну жінку? (Знова зачинає його бити).

Мошко: Що то я собі вільний чоловік, моя Сурка нівроку натягнула ніжками, а я собі вільний як воробчик, фур, фур до Америки. Ай вай.

Андрій: Катеринко моя солоденька, нө бий вже мене, не роби з мене публіки. (Складає до неї руки. До хати входять Гринь, Василь, Микола, Олекса, Степан, Михайло і Газдина). Не роби з мене публіки перед чужими людьми. Я винен, я вже признаю ся, і присягаю тобі, що вже поправлю ся, що вже ніколи того не буду робити. Катеринко, нө виставляй вже мене на съміх.

(Всі здивовані дивлять ся на те, що діє ся в хаті).

Андріїха (звертає ся до всіх присутніх): Дівіть та люди добрі, не роби з него публіки, а я його жівка, він за півтора року ані чутки не дав про себе. Я там з голоду загибала, приїжджала тут, а він обіймає ся з тою дівчиною та каже, що буде з нею женити ся.

Микола: Та то ви Андріїхो приїхали, а я і не міг вас пізнати. Та годі вже, годі, простіть вже Андріеви, може він вже більше того ніколи не зробить, може поправить ся.

Мошко (виступає на перед): А щож, погодіть ся, чого сі вже сварити, вже Андрій своє відобрал. От ліпше выпийте могорич. Жартуйте собі здорові.

Микола: Ов, і ти Мошку тут приїхав, аж до Америки?

Мошко: Ай вай, великі Америки. Ни, що-ж я мав робити? Ціле село поїхало до Америки,

а я сам мав там лишати ся? Та я приїхав за вами, жартуйте собі здорові.

Микола: Щож ти Мошку будеш тутка робити? (Андрій перепрошусь Андріїху).

Мошко: Ни, що, вже щось буду робити, я преці з вашого села, ваш краян, ви мені не дасьте з голоду згинути. Ай вай, треба дати жити бідному жидови. Мені так страх було жаль за вами. Я знаю, що ви любите бідного Мошка, так як він вас любить. Ай вай. Я собі ту заложу малій склепик, то ви мені бідному не дасьте здохнути.

Микола: Зле ти вибрав ся Мошку, ми тут маємо свій руский стор, а жидів нам тут не треба, вже досить нам було тої жидівської опіки в Старім краю.

Василь: Гей, Мошку, ти наш краян, ми то знаємо, і згинути тобі не дамо. Ми тебе запоможемо і знайдемо тобі роботу в майнах угляних, під землею, там де я роблю, там і тобі дадуть роботу; заробиш півтора таліара денно, а як будеш добре справувати ся, то і більше дістанеш. Там люблять Русинів, кажуть, що Русини дуже працьовиті, ну, а ти прецінь з руского краю. Правда Мошку?

Мошко: Ай вай, я дуже люблю Русинів.

Микола (перебиває йому): Алे ти ліпше лю-

баш рускі гроші, і тому за ними приїхав аж тут до Америки.

Мошко: Жартуйте собі здорові. Але я до майнів не пійду, я не хочу в майнах умирати. Мій тато вмер на перині, моя Сурка нівроку натягнула ноги на перині, і я хочу вмирати на перині, а не в майнах. А як ви не пійдете до мене, то знайдуть ся добрі люди, що запоможуть бідного Мошка. Ай вай, Мошко єще дасть собі раду. Ай вай.

Микола: Ну, то бувай здоров Мошку, іди собі шукай дурних людей, най тебе запомагають, ми дармоїдів та деришкірів не запомагаємо.

Мошко: Ай вай, ай вай, яке мені велике панство зробило ся. Ай вай, ай вай... (Виходить).

Андрій (до тепер говорив з Андріїхою на боці): Прости мені Катерино, я винен (цилує її в руку), мене якась сліпота насіла, я не знов що роблю. Прости мені і забудь, що було між нами. А тої дівчини не чіпай ся, она не винна. То я єї дурив. (До Марійки): Прости мені Мері, я не знов, що я робив (подає її руку) злий мене опутав. (До всіх присутніх): Простіть мені добрі люди мій проступок, так як я сам каю ся того.

Всі: Ми тобі Андрію прощаємо, прощаємо всі.

Микола: Та якже ж ви Андріїхо приїхали?

Андріїха: Та як приїхала? Пишу оден лист, пишу другий, щось пять листів писала, а він нічого ані словом не відізве ся. Ганя дісталася лист від тебе, що він здоров, що він добре заробляє, а я кручу ся в дома та бідую і не знаю що робити. А люди мені радять, їдь до Америки, то найліпше буде. Ікати легко сказати, але за що? Аж тут накинув ся Мошко, та на мовив мене, щоби я спродала репту ґрунту. Обцігав мене Мошко, най му Пан-Біг за се заплатить, тай приїхала я тут. Се справді ласка Божа, бо як була бодай трохи пізнійше приїхала, то хто знає, була би я може застала моого Андрія з другою жінкою.

Газдиня: Вже годі, годі, вже простили ви раз, то і забути треба.

(Андрій бере за шию жінку і цілує єї).

Завіса спадає. Конець третьої дії.

Дія четверта.

Та сама хата що в дії третьій і та сама обстанова. Повна хата жінок, мужчин і дітей. Коли куртина підноситься, мукини охкають, а жінки плачуть. За столом сидить Микола, а перед ним лежить пашір.

Перша жінка (коло неї троє дрібних діточок): Ой, Миколо, порадь, порадь мені, біdnій вдовиці, троє діточок в мене. Мала я там троха грошей, що дісталася по небіщику зі „Сокза“, занесла я того на переховок до Мошка, тай і гроші пропали і Мошко десь щез.

Микола: А дивіть ся, дивіть ся люди, які ви дурні. Кілько разів я вас напоминав, не йдіть до Мошка, бо він злодій. Ні, ви мене не послухали. Отже тепер маєте. А кілько там всіх грошей було?

Перша жінка: Чотириста трийцять талярів.

Микола (записувє): А як ви називаєте ся?

Перша жінка: Фрузина Задорожна.

Микола: Не знаю чи що з того буде, чи вернуться вам ваші гроші, але поліція вже

знає о тім і шукає Мошка. (Звертає ся до другої жінки). То і ваші гроші у Мошка пропали?

Друга жінка: І моїх там сто трийцять талярів було. Головонько моя бідна, що я тепер пічну?

Микола (записує): Кілько було, кажете?

Друга жінка: Сто трийцять талярів. (Плаче).

Микола: А як ви називаєте ся?

Друга жінка: Катерина Прийма.

Микола: Чи єщє чиї гроші пропали у Мошка?

Богато голосів: І мої, і мої, і мої. (Плач і зойк змагає ся).

Микола: То за порядком приходіть до мене, нехай запишуть.

Андріїха: Там було моїх шістьдесят талярів.

Микола: І ви, Андріїхो, дали звести ся? І не стидно вам того? А дивіть що той псявіра жидиско накрав.

Андріїха: Ой, стидно, Миколо, стидно, от дурна з мене баба. І Андрій не казав гроші нести до жида, а я його не послухала. Така вже кара божа.

Микола: І ти, Гриню, дав ся Мошкови звести? І ти, Стефане? А дивіть, дивіть.

Стефан: Моїх сто вісімдесят талярів пропало.

Гринь: А моїх вісімдесят п'ять.

Микола (записує): Не встидно вам хлопці? Кілько то разів я вам говорив, не йдіть до Мошка. Нераз я вас тягнув до церкви, чи до читальні, а ви мене не хотіли послухати, а пішли до Мошка, та там цілу неділю на бочці пересиділи.

Гринь: Вже тепер певно будемо оминати кожного жида. А хто то міг знати, що він такий злодій?

Микола: То ви ліпше жидови вірили, чим нам. Тому то всі Русини такі біdnі, чи ту, чи в Старім краю. Они скоршe послухають пейсатого Мошка, чим свого брата Русина. Доперва як попечутъ ся, то хухають на пальці, але тогдi вже звичайно за пізно. Чому то я нич не стратив, ані Михайло, ані Василь?

Степан: Та то все біdnому вітер в очi.

Микола: Ой не біdnому, але дурному та упертому Русинови. Дивіть ся, тисячу долярів вами тяжко запрацьованих захопив той злодій, і хто зняє чи побачить хто центаз тих грошей. (Плач в хатi змагає ся). Тәпер вже запізно плакати, було плакати тогдi, як ви несли гроші до Мошка. А тепер десь Мошко з вас всіх сьміє ся.

Василь (входить): Миколо, Миколо, полісмен прийшов, хоче з тобою бачити ся.

Микола: Певно десь і слід вже застиг по Мошкови. (Виходить).

Перша жінка (заводить): Що я тепер з моими сиротами пічну, де я з ними подію ся? Ой нещесна-ж я, ой бідна-ж я.

(В хаті підіймає ся плач. — Входить Микола, за ним веде полісмен Мошка).

Микола: Перестаньте заводити, Мошка зловили.

Всі: Де? Де? (Коли побачили Мошка, всі кидають ся на него, але полісмен його заступає).

Микола: Пізнаете Мошка?

Всі: Хто би його не пізнав, того злодія?

Микола (перешептує ся якийсь час з полісменом): Містер полісмен питает вас, чи ви певні того, що то Мошко, той що гроші від вас позабирає? Чи ви присягнете на то?

Всі: Присягнемо, присягнемо.

Мошко: Люде добрі, що ви хочете від мене, я вам жадні гроші не брав, я так лиш жартував. Я чесний чоловік, жартуйте собі здорові.

Полісмен (потряс Мошком): Шот ап.

Мошко: Ай вай, вус ис дус, що то е?

Полісмен: Шот ап.

Микола (хвильку перешептує ся з полісменом): Коло Мошка знайдено сімсот доларів, значить ся, що певно решта грошей пропало. Отже всі гроші зверне ся лиць бідній вдовиці, бо она не може собі заробити, і має дрібні діти; решту роз-

ділить ся поміж вас, а то, що вам пропаде, буде заплатою за науку.

Перша жінка (хоче цілувати полісмена в руку):
Най тобі Пан-Біг заплатить і тобі Миколо.

Микола (до першої жінки): Завтра підете на
поліцію, то вам там виплатять гроші. (До всіх):
І вам також.

Полісмен: Датс ол. (Киває пальцем на Мошка):
Ком гір. (закладає йому ланцушки на руки).

Мошко: Ай вай, ай вай, то болить, ай вай.

Гринь: Абись не видахав людську працю,
ти чорте жидівский.

Андріїха: А добре тобі так, аби тобі дали
хоть з десять літ криміналу за мою кривду. І
в Старім краю мене скривдив, і тут єще мене
знайшов.

Полісмен (бере Мошка перед себе): Гуд бай. (Ви-
ходить).

Микола: Видите люди, до чого глупота люд-
ска доводить? Чи мігби такий Мошко нас оци-
ганити, як би ми були хоч трохи розумнійші?
Ні, певно що ні. Бачите, такі Мошки все ідуть
в парі з темнотою, бо між розумними людьми
нема їм бізнесу. Зле на сьвіті чоловікови не-
розумному, а єще гірше упертому, що не хоче
послухати широї поради від брата, а на осліп
суне в сіти такого Мошка. А потому чужі лю-
де кажуть, які то бідні ті Русини. Ой, бідні они,

то правда, а бідні тому, бо дурні. Але коли на-
ші Русини будуть тримати ся купи всі разом,
коли оден для другого буде зичливий, то і цо-
між нами настануть ліпші часи.

Гринь: Та я вже Миколо таку маю научку
на ціле жите, що не знайде ся такий Мошко,
щоби мене оциганив.

Микола: Ой Гриню, Гриню, чи то оден тиль-
ки Мошко тебе циганить? Та нема одного дня,
щоби тебе не обдер хто з гроша.

Гринь: Мене? Ні, чесне слово, що окрім
Мошка мене ніхто не оциганив.

Микола: Ой, не говори так Гриню, таких
як ти е троха більше, а я тобі скажу, що ти
сам себе ошукуеш. Та ти е розумний хлопець,
а кілько гроша ти понїс сальоністам? За що ти
їм се носив? Чи оно тобі виходило на здоровле?
Та ти сам найліпше се знаєш, що я буду тобі
говорити?

Гринь: Ну, Миколо, вже така тепер хвиля,
що годі мені не сказати того, що чую. Я при-
знаю ся, що зло робив і від нині зачинаю інше
жите вести. Так Миколо, я бачу, кілько то до-
бра ти зробив для наших Русинів тут в Аме-
риці, і хоч я чув, що ти на другий місяць вер-
таєш до Старого краю, я за тебе ніколи не за-
буду, я возьму собі з тебе примір і вспільно
буду працювати з тими, що вже давнійше по-

слухали твого поклику. Нинішна хвиля вітворила мені очи, а я вам тут присягаю, що від тепер цілою силою возьму ся другим показувати ту дорогу, якою ти ішов, а якою они не хотіли слідувати за тобою. Так мені Боже допоможи.

Всї: Слава тобі і честь Миколо. (Всі стискають йому сердечно руку).

Завіса спадає.

Кінець.

„Стадник“.

Пан Осолінський, польський дідич Піскорів-
ских дібр, виїжджуючи не кілька неділь за гра-
ницю, по дорові вступив до знакомих.

А що пан Осолінський любив красну ху-
добу, проте пішов з своїм приятелем відвідти
його обору. В стайні впав в око Осолінському
молодий бичок расовий, котрого постановив ку-
пити для свого стада, тож поспітав приятеля,
чиб не продав того бичка.

По довшім торзі пан Осолінський купив
бичка і, велівши відослати його до свого маєт-
ку, сам поїхав дальше в дорогу.

Затримавшись в Кракові, зачав пан Осолінь-
ський розглядати ся за яким писариною до ра-
хунків і ріжних справ в канцелярії. Ну і знай-
шов такого в особі якогось „кавалера“, а ко-
ристаючи з оказії, передав тому писарині лист
до свого економа, в котрім повідомляв его о пі-
сланім бичку. В листі тім писав він так: „По-
силаю вам молодого бичка. Прошу кормити йо-
го добре і дати йому вигідне поміщене. Памя-

тайте лишень, щоб все, що кажу, було точно виконане і щобим, повернувши домів, застав все в порядку після моєї волі“.

Економ, роздерши коверту, зачав читати лист, котрий подав йому молодий „кавалер“ і став усміхатись, думаючи, що то про писаря пише пан дідич, бо про жадного бика не знат, позаяк властитель, котрий був продав бика Осолінському, роздумав ся і стадника не прислав, тільки постановив чекати, аж сам Осолінський верне з-за границі домів.

Незнаючи отже о ніякім бику, економ съміявся по тиху з гумору дідича, котрий, пишучи лист через жарт, назавав молодого каваліра биком... Але по хвильці економ подумав собі, що може Бик є правдиве прізвище цього молодого панича, бож недавно предінь читав десь про якогось пана Бика в газеті, тож всуваючи лист до кишени, сказав до панича:

— Добре, зробимо усе, як пан дідич каже.

Минув тиждень, минув другий, а дідич не вернув ще сам, але прислав лист почтою, в котрім запитує: „А якже ся там справує бик, котрого я до вас шіслав“?

Економ дуже точний в сповнюваню своїх обовязків, відписав дідичови ще того самого дня: „Кавалер, котрого вельможний пан були даскаві назвати биком, дістав поміщене вигідне,

Є він добрячий і лагідний. Жінка моя сама за-
няла ся ним, аби йому в нічім не бракло, кор-
мила го добре — алеж бо і єсть він за двох“!

В кілька днів пізнійше економ знов отри-
мав листа від дідича слідуючого змісту:

„Если мій бичок, котрого ви назвали кава-
лером, так богато єсть, то значить, що здоров.
Прошу йому лишень чого-небудь не давати,
щоби го не здуло. Жінці вашій дякую, що ся
ним заняла. Але, посилаючи його, забувем вам
написати, щобисъте его щоденно з рана добре
чистили і витирали, бо се для него дуже здорово.
Найліпше уживати до того дрітяної щітки,
або острого віхтя з соломи. Через кілька тиж-
нів мабуть він від того відвик, то треба при-
звичайти його знова. Если би ся не давав, ки-
дав або копав, то тримайте его сильно за лоб і
ноги, а робіть як вам кажу що день з рана; по-
маленьки привичайть ся знова“.

По одержаню такого листа, слідуючого дня
раненько, коли ще панич спав смачно, економ
з віхтюм в руці війшов до його спальні, веду-
чи за собою чотирох здорових парубків. І без
церемонії взяли ся усі до кавалера. Той збù-
дивсь переражений і зачав копати й кричати,
але не міг дати собі ради. Вхопили го за руки,
ноги і голову і терли віхтюм на усі боки, аж
почервонів на цілім тілі як бурак.

Не розумів пан писар, що то все може знати, а коли на другий і третій день повторилося з ним те саме, утік пішки з двора і павив просто аж до самого Krakова, аж курилось за ним! Оглядавсь лишень, чи часом не гонить його хто-небудь.

Коли дідич з-за границі повернув, вияснилось все, але молодий панич, здається, не показавсь вже більше на очи.

Зрущив Михайло Бєлля.

